

Virtus

Virtus 20 | 2013

Journal of Nobility Studies
Jahrbuch für Adelsgeschichte
Jaarboek voor Adelsgeschiedenis

Virtus is an independent and multidisciplinary peer reviewed journal with contributions on the history of the nobility / *Virtus* ist ein unabhängiges und multidisziplinäres peer reviewed Jahrbuch mit Beiträgen zur Adelsgeschichte / *Virtus* is een onafhankelijk en multidisciplinair peer reviewed jaarboek met bijdragen op het terrein van de adelsgeschiedenis.

Redactie / Editorial board:

prof.dr. Y.B. Kuiper (*hoofdredacteur / editor-in-chief*), drs. R.H. Alma, dr. N.H. Bijleveld, drs. J.C.C.F.M. van den Borne (*beeldredacteur / picture editor*), drs. S.C. Derks, dr. C.A.M. Gietman, dr. D.D.R. Raeymaekers, dr. H. Ronnes, dr. V.C. Sleebe (*eindredacteur / copy editor*), dr. A. van Steensel, dr. E.A.C. Storms-Smeets

Redactiesecretariaat / Secretary:

Virtus. Journal of Nobility Studies, p/a Dr. H. Ronnes
Universiteit van Amsterdam
Oude Turfmarkt 141-147, NL-1012 GC Amsterdam

Adviesraad / Advisory board:

prof.dr. R.G. Asch (*Albert-Ludwigs-Universität Freiburg*), prof.dr. J.C. Bierens de Haan (*Vrije Universiteit Amsterdam*), prof.dr. J. Dronkers (*Universiteit Maastricht*), prof.dr. J. Duindam (*Universiteit Leiden*), dr. H. Düselder (*Universität Osnabrück*), dr. A. Janse (*Universiteit Leiden*), prof.dr. P. Janssens (*Katholieke Universiteit Brussel / Universiteit Gent*), prof.dr. R. van der Laarse (*Vrije Universiteit Amsterdam / Universiteit van Amsterdam*), prof.dr. M. Malatesta (*Università di Bologna*), prof.dr. P. Mandler (*University of Cambridge*), dr. S. Marburg (*Technische Universität Dresden*), prof.dr. J. Stobart (*University of Northampton*), dr. M. Venborg Pedersen (*Nationalmuseet Danmark*), dr. S.W. Versteegen (*Vrije Universiteit Amsterdam*)

Voor auteursrichtlijnen en annotatievoorbeelden / For style sheet: www.adelsgeschiedenis.nl

Virtus wordt uitgegeven door / is published by Stichting Werkgroep Adelsgeschiedenis

De contributie bedraagt (minimaal) €20,- per jaar (voor instellingen €25,-); studenten en beurspromovendi betalen €15,-; annual subscription fee (outside of the Netherlands): €25,-
Aanmelding / Subscription: Stichting Werkgroep Adelsgeschiedenis, p/a Historisch Centrum Overijssel, Eikenstraat 20, NL-8021 WX Zwolle, e-mail: info@adelsgeschiedenis.nl

ISBN / EAN 978-90-8704-482-4

ISSN 1380-6130

Op het omslag: Oliver Sugar Plantation, Louisiana (gouache en collage op papier, Marie Adrien Persac, 1861; coll. Louisiana State Museum, New Orleans).

Opmaak: Uitgeverij Verloren, Hilversum

Vormgeving: Frederike Bouten, Utrecht

Druk: Wilco, Amersfoort

Brochage: Van Strien, Dordrecht

© Stichting Werkgroep Adelsgeschiedenis en auteurs

Inhoudsopgave

Ten geleide	9	
Artikelen		
De Gelderse bannerheren in de vijftiende eeuw <i>Henny Denessen</i>	11	5
Van Haren's Church (1682-1686). Contested space and other paradigms for the construction of early modern nobility <i>Kees Kuiken</i>	38	
Dutch test acts. Oaths, office holding, and the catholic nobility in the province of Utrecht, c. 1580-1700 <i>Jaap Geraerts</i>	61	
<i>American mimicry?</i> De planteraristocratie en de Amerikaanse burgeroorlog <i>Wybren Verstegen</i>	84	
'Gelukkig heb ik ten minste mijn eigen zilver meegebracht.' Adellijk zelfbesef bij mr. J.P. graaf Van Limburg Stirum (1873-1948) <i>Elsbeth Locher-Scholten</i>	108	
Dossier		
Onderweg naar nieuw onderzoek van de buitenplaatscultuur in Nederland en België. Een inleiding op het recensiedossier kastelen en buitenplaatsen <i>Yme Kuiper en Hanneke Ronnes</i>	128	
Van het ene kasteel naar het andere. Drie bundels nader bekeken <i>Yme Kuiper</i>	132	
Vechtse tuinen, een Utrechts landgoed en historische buitenplaatsen. Drie recente publicaties <i>Wendy Landewé</i>	154	

De Nederlandse buitenplaats. Van biotoop tot kroonjuweel 163
Elyze Storms-Smeets

Onder castellologen. Drie recente studies over kastelen in Nederland 175
Hanneke Ronnes

Een langverwachte inhaalbeweging. Recente studies over kastelen 184
 en buitenplaatsen in België
Dries Raeymaekers

Object in context

Zonder eer geen adel. Het album amicorum van Henrica van Arnhem 196
Sophie Reinders

Korte bijdragen

Bondservants to barons. Some recent (and less recent) research on ministerials 210
Kees Kuiken

De adelsgeschiedenis van het Iberische schiereiland herzien. Elitevorming 219
 en sociale dynamiek in laatmiddeleeuws Castilië, Aragon en Navarra
Frederik Buylaert

Het isolement van de solitaire toren 222
Diana Spiekhout

Douceur, rigueur en de *devoir de réconciliation*. Verzoeningspogingen 228
 tijdens de Nederlandse Opstand (1564-1581)
Liesbeth Geevers

Soeverein ten dienste van de Habsburgse dynastie 232
Coen Wilders

De wereld volgens Huygens 235
David Onnekink

Patriotten en prinsgezinden in Gelderland door de ogen van drie notabelen 238
Serge ter Braake

Haagse cultuurstrijd 244
Vincent Sleebe

‘The class that would not perish.’ Polish nobility and the conversion of capital in modern times	250
<i>Victor Karady</i>	
Heraldiek herbekeken? Het adellijke wapenschild als familiale strategie in de Nederlanden	256
<i>Steven Thiry</i>	
Nederlands adelsrecht: een boekbeschuwing	262
<i>Foskea van der Ven</i>	
Uit duizend jaar adel in Gelderland	268
<i>Jaap Moes</i>	
Interview	
‘De adel is mijn stam.’ Interview met scheidend hoofdredacteur Yme Kuiper	275
<i>Nikolaj Bijleveld</i>	

Ten geleide

U zult het al hebben gezien – deze twintigste jaargang van *Virtus* die u nu in handen heeft, is in een nieuw, fris jasje gestoken.

Moest dat nou? Ja. Dat was niet zozeer om nog eens het fameuze dictum uit De Lampedusa's *De Tijgerkat* te demonstreren: 'Als we willen dat alles blijft zoals het is, moet alles anders worden', maar omdat we als redactie meenden dat dit nodig was. Tegelijk hebben we de opmaak van de teksten ook maar aangepast om uw leesgenot te verhogen. De nieuwe omslag en opmaak zijn het werk van Uitgeverij Verloren, geen onbekende speler in historisch Nederland. Zij is vanaf nu verantwoordelijk voor de productie van *Virtus*. We hopen dat deze uiterlijke veranderingen bevallen. En, weest u gerust, aan de inhoud en kwaliteit van *Virtus* verandert niets. We blijven goede, maar evenzeer prettig leesbare artikelen in het Nederlands en Engels en soms in het Duits opnemen. Wel is in deze jaargang de nieuwe rubriek *Object in context* toegevoegd en betekent de opname van een interview met de vertrekkende hoofdredacteur ook een novum voor *Virtus*. Verder hebben we gemeend in deze uitgave weer een dossier te moeten opnemen. Dat is deze keer een heel ruim dossier van recensie-artikelen geworden, waarin maar liefst zeventien studies uitvoerig aan bod komen.

Dit dossier, dat een fors deel van *Virtus* beslaat, gaat over recent verschenen boeken waarin de historische en actuele wereld van kastelen, buitenplaatsen en landgoederen in zowel Nederland als België centraal staat. Lang niet altijd hebben deze publicaties alleen betrekking op de geschiedenis van de adel, maar juist ook op die van aanzienlijke burgers, *nouveaux riches*, notabelen en van anderen die met de materiële cultuur van plattelandselites en soms ook van stedelijke elites waren en (soms nog) zijn verbonden. Dit thema van materiële cultuur zal in de naaste toekomst een aandachtsgedebied blijven waarover de lezer van *Virtus* meer en breder geïnformeerd gaat worden. De zojuist genoemde nieuwe rubriek *Object in context* sluit op dat voorneemen perfect aan. De Duitse mediëvist Otto Gerhard Oexle heeft eens – terecht – opgemerkt dat 'Adel wird konstituiert durch Erinnerung, durch Memoria', om daar onmiddellijk aan toe te voegen dat de Franse antropoloog Maurice Halbwachs de eer toekomt de eerste te zijn geweest die dit idee nader uitwerkte voor het wetenschappelijk forum. Juist materiële cultuur speelt bij zulke *memoria* een belangrijke en bijzondere rol. Daar komt nog bij dat in onze tijd er brede aandacht bestaat voor de vragen als hoe om te gaan met erfgoed en hoe dat op een verantwoorde wijze te doen. Op dit vlak bieden zich opnieuw kansen aan om niet alleen de schijnwerpers van *Virtus* te richten op Nederland, maar juist ook op de situatie in andere Europese landen en

regio's. Vergelijken maakt ons wijzer en biedt meer kansen voor fundamenteel en spannend onderzoek.

De andere opgenomen artikelen vertonen een rijke verscheidenheid. Dat is eveneens een vast onderdeel van onze *Virtus*-formule. Bij wijze van uitzondering steken we de Atlantische Oceaan over om kennis te maken (en in feite doet onze gids Wyben Verstegen meer dan dat) met de Amerikaanse plantersaristocratie. Zelfs de voorplecht van deze *Virtus* verwijst al naar zijn boeiende artikel. In de artikelen van de andere auteurs, uit zowel Nederland als het buitenland, reizen we van de middeleeuwen naar de vorige eeuw en komen we in onze reis door de tijd adellijke kastelen, bannerheren, militaire officieren, katholieken, kerken en een GG en zijn echtgenote tegen. Opvallend is hoe in verschillende van deze artikelen de studie van materiële cultuur niet alleen maar gericht is op het object zelf – de traditionele benadering – maar dat ook voor nadere contextualisering een belangrijke rol is weggelegd. Hoe breed adelsgeschiedenis qua thematiek en benadering wel niet is geworden de afgelopen twee decennia blijkt uit de heterogeniteit van de studies waarover in de dit keer eveneens uitgebreide rubriek *Korte bijdragen* te lezen valt.

10

Over de uiterlijke vernieuwing van *Virtus* is hierboven al iets gezegd. Minstens zo belangrijk zijn de al recentelijk plaatsgevonden en nog komende veranderingen in de samenstelling van de redactie. Al toetredend tot de voor dit nummer verantwoordelijke redactie zijn de nieuwe redactieleden Elyze Storms-Smeets en Dries Raeymaekers. Met ingang van het nieuwe academisch seizoen 2014-2015 zal Yme Kuiper vertrekken als hoofdredacteur en toetreden tot de Adviesraad van *Virtus*. De redactie prijst zich gelukkig dat Hanneke Ronnes bereid is gevonden hem als hoofdredacteur op te volgen. Op advies van de redactie van *Virtus* heeft het bestuur van de Werkgroep Adelsgeschiedenis haar inmiddels benoemd als inkomend hoofdredacteur. Alweer een novum voor *Virtus*: een vrouw als hoofdredacteur. Mede namens het bestuur wensen we haar als redactie daarin veel succes.

Ten slotte willen we nog op een laatste verandering wijzen. Nog in 2014 zal een geheel vernieuwde website worden gelanceerd met alle voorzieningen die behoren bij de gedegen reputatie die *Virtus* inmiddels in wetenschappelijke kringen in binnen- en buitenland heeft opgebouwd.